

בבא בתרא י"ז

ג' הטעימם הקב"ה מעין העוה"ב תנו רבנן, שלשה הטעימם הקדוש ברוך הוא מעין העולם הבא, והם: אברהם, יצחק, ויעקב²⁹⁸. שכתוב בהם "בכל" "מכל" "כל". שלשה לא שלט בהן יצר הרע²⁹⁹, אברהם, יצחק, ויעקב, שכתוב בהם "בכל" "מכל" "כל", לא חסרו שום טובה. ויש אומרים, אף דוד שכתב בתהילים "וְלִבִּי חָלַל בְּקִרְבִּי", יצרי הרע מת בקרבי. ומי שלא מנה את דוד, סובר שדוד הזכיר את צערו, הוא מתרעם על לבו ממש ואומר שמת בקרבו מרוב צרות.

טושה לא שלט בהם מה"מ תנו רבנן, ששה לא שלט בהן מלאך המות, והם: אברהם, יצחק, ויעקב, משה, אהרן, ומרים. אברהם יצחק ויעקב שכתוב בהם "בכל" "מכל" "כל", שלא חסרו דבר. ובמשה ואהרן³⁰⁰ מצאנו שכתוב "על פי ה'", ואם היו מתים על ידי מלאך המות נמצא שחסרו כבוד זה. ואמר רבי אלעזר, אפילו שבמרים לא כתוב "על פי ה'" לומדים בגזירה שוה "שם" "שם" שגם מרים מתה בנשיקה. ולא נאמר בה "על פי ה'", שגנאי הדבר לאמרו.

ז' לא שלט בהם רמה ותולעה תנו רבנן, שבעה לא שלט בהן רמה ותולעה³⁰¹, והם: אברהם, יצחק, ויעקב, משה, אהרן, ומרים. ובנימין. אברהם יצחק ויעקב שכתוב בהם "בכל" "מכל" "כל", משה אהרן ומרים שכתוב בהם "על פי ה'", ואין רמה ראויה לשלוט במי שנשוק משכינה, שהרי הרמה באה מטפה מרה המטפטפת מסכינה של מלאך המות. בנימין שכתוב עליו "ידיד ה' יִשְׁכֹּן לְבֶטֶחַ עִלְיוֹ", בנימין ישכון לבטח על סמך ידידות השכינה. ויש אומרים אף דוד שכתוב בו "אֶף בְּשָׂרֵי יִשְׁכֹּן לְבֶטֶחַ", ומי שלא מנה את דוד סובר שדוד הזכיר את צערו.

ארבעה מתו בעטיו של נחש תנו רבנן, ארבעה לא היו ראויים למות, אלא שנגזרה גזירת מיתה על כל תולדותיו של אדם הראשון, בעצתו של הנחש. בנימין, ועמרם, וישי, וכלאב. בכולם הדבר נמסר בקבלה, חוץ מישי אבי דוד שהדבר נלמד מהכתוב המפורש בשמואל: "אֲשֶׁר בָּא

298 תימה לרשב"א מדוע לא מנו את איוב. וי"ל שבאיוב היה רק בדבר אחד ובאברהם יצחק ויעקב נהנו מעין עוה"ב בכל דבר. תוס'.

299 אין לפרש שלא שלט כלל שא"כ לא היו מקבלים שכר על המצוות, אלא כמו שאמרו כיון שעברו רוב שנותיו שוב אינו חוטא, שהקב"ה מסייע שיתגברו על היצר ולא יחטאו. תוס'.

300 שנאמר בהם ע"פ ה'. רש"י.

301 רשב"א הקשה הרי דבר זה נאמר על כל הצדיקים, "ורקב עצמות קנאה" שרק מי שיש לו קנאה עצמותית נרקבין. וי"ל שיכול להיות שאינם נרקבים ותשלוט בו נרמה. תוס'.

אֶל אֲבִיגַיִל בַּת נָחָשׁ וְכוּ", וְהִלָּא אֲבִיגַיִל הִיא אֵינָה בַת נָחַשׁ אֲלֵא בַת יִשִׁי כְמוֹ שְׁכַתּוֹב
בְּדַבְרֵי הַיָּמִים: "וְאֶחָיוּתֵיהֶם צְרוּיָה וְאֲבִיגַיִל וְכוּ", אֲלֵא הִיא בַת יִשִׁי שְׁמַת בְּעֵטְיוֹ
שֶׁל נָחַשׁ.

הדרן עלך פרק 'השותפין' פרק שני 'לא יחפור'

משנה

לֹא יַחְפּוֹר בּוֹר שִׁיחַ וּמַעֲרָה אִמַּת הַמַּיִם
וּנְבֻרְכַת אֲא"כ הֶרְחִיק מְכוּתֵל חֲבֵרוֹ ג'ט
לֹא יַחְפּוֹר אָדָם בּוֹר, עֲגוּל סְמוּךְ לְבוֹרוֹ שֶׁל
חֲבִירוֹ, וְלֹא שִׁיחַ, אַרְוֹךְ וְקֶצֶר, וְלֹא מַעֲרָה³⁰²,
מְקוּרָה בְּקִירוֹ. וְלֹא אִמַּת הַמַּיִם, וְלֹא נְבֻרְכַת כּוֹבְסִין חֲפִירָה מְרֻבַּעַת בְּעוֹמֵק אִמָּה
אוֹ יוֹתֵר, שְׁמֵי גַשְׁמִים מֵתְכַנְסִים בָּהּ לְכַבֵּס בְּגָדִים³⁰³. אֲלֵא אִם כֵּן, הֶרְחִיק מְכוּתֵל
חֲבִירוֹ שְׁלֹשָׁה טַפְחִים. מִפְּנֵי שֶׁהַחֲפִירָה הַסְּמוּכָה לְבוֹר, מַחְלִישָׁה אֶת כּוּתְלֵי הַבוֹר.
וְסָד בְּסִיד אֶת כּוּתְלֵי הַחֲפִירָה³⁰⁴.

וּמְרַחֲקִים מְכוּתֵלוֹ שֶׁל חֲבִירוֹ³⁰⁵ שְׁלֹשָׁה טַפְחִים אֶת הַגֶּפֶת, פְּסוּלַת זֵיתִים שְׁנַתְעַצְרוּ
בְּבֵית הַבַּד, וְאֶת הַזּוּבֵל, וְאֶת הַמֶּלַח, וְאֶת הַסִּיד, וְאֶת הַסְּלָעִים אֲבָנִים שֶׁהָאֵשׁ יוֹצֵאת
מֵהֶן³⁰⁶, שְׁכַל אֵלּוֹ מוֹצִיאִים הַבֵּל, וְסָד³⁰⁷ בְּסִיד. מְרַחֲקִין אֶת הַזּוֹרְעִים³⁰⁸, וְאֶת
הַמַּחְרִישָׁה³⁰⁹, וְאֶת מֵי רַגְלִים³¹⁰, מִן הַכוּתֵל שְׁלֹשָׁה טַפְחִים.

מְרַחֲקִים רִיחִים מֵהַשֶּׁכֶב וְתוֹנֵר
מֵהַכְּלִיא ג"ט
וּמְרַחֲקִין אֶת הַרִיחִים³¹¹ שְׁלֹשָׁה מִן הַשֶּׁכֶב אֲבָן
הַרִיחִים הַתַּחְתּוֹנָה, שֶׁהֵן אַרְבַּעָה מִן הַרְכָּב אֲבָן
הַעֲלִיוֹנָה שֶׁהִיא קֶצֶרָה בְּטַפַּח מִן הַתַּחְתּוֹנָה, וְאֶת הַתְּנוֹר שְׁלֹשָׁה מִן הַכְּלִיא³¹², הַחֶלֶק
הַתַּחְתּוֹן שֶׁל הַבְּסִיס שֶׁעָשׂוּי מֵאֲבָנִים וְטִיט שֶׁבּוֹ קְבוּעַ הַתְּנוֹר שֶׁל חֶרֶס³¹³, שֶׁהֵן

302 וה"ה חריצין ונעיצין. תוס'.

303 והיו להם שתיים אחת ששורים את הבגדים יום או יומים בצואת כלבים שקרויה מחמצן, ואחת שמשפשים בה וקרויה נדיין. רש"י.

304 רש"י. ותוס' כתבו שהוא דוקא כשיש בהם מים. ואומר ר"י שמה שאמרו בגמרא כל מרא ומרא דקא מחית הוא מפני שהנזק מתחיל מאותה שעה וכיון שבתחילה הוא חציו ר' יוסי מודה, אבל ללא המים לא היה צריך להרחיק ג"ט. תוס'.

305 כותל לבנים של טיט הבנוי על גבי קרקע ולא מדובר בבור. רש"י.

306 ולא סלעי נחושת שאין דרך להניחם ליד הכתלים. תוס'.

307 יש שגורסים או סד בסיד. ור"י כתב שנראה שגם בסיפא גורסים וסד בסיד. ומה שבגמרא היה פשוט שבסיפא יש לגרוס או סד בסיד הוא משום שההיזק אינו מרובה כל כך שלא יועיל לו סיד לבד. תוס'.

308 שקשים לכותל כמו שמפרשים בגמרא.

309 והמחרישה מרפה את יסודו ונופל. רש"י.

310 שממססים את הלבנים שהם של טיט יבש.

311 ריחים קשים לכותל שמנידין את הקרקע בגלגול חבטתו.

312 ור"ח פירש כליא בטן, שהתנור הוא צר למטה ובאמצע מתרחב ובולט ומהאמצע למעלה הוא נעשה צר. תוס'.

313 כדי שלא יצטננו שוליו מחמת קרקע ואותו בנין עשוי בשיפוע רחב מלמטה וקצר מלמעלה כמדת התנור החלק התחתון קרוי כליא והעליון קרוי שפה ומפני שהבלו של תנור קשה לכותל צריך להרחיקו. רש"י.

ארבעה מן השפה התחתונה.

גמרא

פתח בבור וסיים בכותל אביי א' ר"א רב יהודה מכותל בורו שנינו הרחיק מכותל. היה לו לומר, אלא אם כן הרחיק מבורו. שהרי כותל הוא הבנוי על גבי קרקע? אמר אביי ויש מי שאומר שאמר רב יהודה, מכותל בורו שנינו³¹⁴. שנינו שלא יחפר בור סמוך לבור של חברו אלא אם כן הרחיק שלושה טפחים מכותל בורו. שואלת הגמרא, שהתנא יאמר אלא אם כן הרחיק מבורו של חברו שלושה טפחים³¹⁵, ואנו נדע שהוא אמר שירחיק מכותל בורו. מפני שאם התנא אמר שירחיק מחלל בורו אינו כונס כלום לתוך שלו כלום, ולפעמים הוא סותר אף את הכותל של חברו אם הוא רחב יותר משלושה טפחים.

כותל בור ג"ט ונפק"מ למקח וממכר עונה הגמרא, שהתנא בא ללמד שכותל בור הוא שלושה טפחים. במה ששנינו אלא אם הרחיק מכותל בורו, למדנו שכותל בורו של ראשון מילא כל שלושה הטפחים שהיה צריך גם הוא להרחיק את הבור מן המיצר. ממה ששנינו שחפירת חללו של זה אינה מופלגת מכותלו של זה אלא שלושה טפחים, שהוא כונס לתוך שלו, נמצא שהכותל מלא את שלשת הטפחים שכנס גם זה לתוך שלו. והשמיעו זאת ללמוד להלכה במוכר לחברו בור^{316 317}. כמו ששנינו בברייתא, האומר לחבירו בור וכותליה אני מוכר לך, צריך שיהא הכותל שלושה טפחים.

הבא לסמוך בור בצד מיצר בשדה הבא לסמוך את בורו תחילה בצד המיצר, ולחבירו שאין עשויה לבורות אין שם בור. אביי אמר סומך, ורבא אמר אינו סומך. ומבאר הגמרא, שבשדה העשויה לבורות, כגון בית השלחין שצריכים להשקות תמיד, דברי הכל שאינו סומך. ונחלקו בשדה שאינה עשויה לבורות, אביי אמר סומך³¹⁸ שהרי אינה עשויה לבורות³¹⁹. רבא אמר אינו סומך, מפני

314 לא אמר מחלל בורו אלא מכותל של הבור שהראשון הניח כשחפר את בורו. ומכאן מדויקים לקמן שאסור לסמוך. ומכאן מקשים על אביי. ואי אפשר לגרוס אל א"כ הרחיק מבורו שהיה משמע מחלל בורו. תוס'.

315 תוס' חולקים על רש"י שגרס אחרי שאמרו מכותל בורו שנינו וליתני אלא אם כן הרחיק מבורו. אלא יש לגרוס כר"ח פתח בבור וסיים בכותל וליתני אלא אם כן הרחיק מבורו. תוס'.

316 רש"י הקשה מנין שהכותל הראשון הוא שהיה בשיעור הרחקה מן המיצר, והלא כשלא היה לחבירו בור סמוך למיצר אביי ורבא נחלקו. ואביי אמר שהראשון אינו צריך להרחיק. יש לומר שאביי עצמו העמידה כשבאו לחפור בבת אחת ששניהם הוזקו להרחיק כל אחד שלושה טפחים. רש"י.

317 לרבא לא צריכים את הנפקא מינה הזאת שהרי משמע שאסור לסמוך אלא לאביי שסבר שיותר לסמוך למה הנפק"מ, אם לומר שצריך הרחקה ו' טפחים יאמר אא"כ הרחיק מבורו ו' טפחים. תוס'.

318 ר"י או' שלשתי הלשונות לאביי שאמר סומך אם בא האחר לחפור בור לאחר מכן הוא צריך להרחיק ו' טפחים. תוס'.

319 והואיל וכך אינו מוזיק הלו אם הוא סומך. וקשה לרשב"א הרי הוא מפסיד שאם יטע אילן יצטרך להרחיקו יותר, שמרחיקים את האילן מן הבור כ"ה אמה. י"ל שאינו מוזיק לו מפני שהוא מרחיק כדי שהוא לא יזיק לבור, ומשום כך אין להניח מלסמוך שאל"כ ירחיק כ"ה אמה את בורו. תוס'.

שהשכן יאמר לו כמו שאתה נמלכת וחפרת, גם אני יכול להמלך ולחפור בור.

וי"א שבשדה שאינה ויש אומרים, שבשדה שאינה עשויה לבורות לדברי הכל עשויה לבורות סומך, ונחלקו בשדה העשויה לבורות. אביי אמר סומך את הבור למיצר, ואפילו לפי חכמים שאמרו שמרחיקים אילן מהבור עשרים וחמש אמה. ומכאן שאדם צריך לכנוס לתוך שלו כדי שלא יזיק לחבירו ולא אומרים זה חופר בתוך שלו וזה נוטע בתוך שלו. מפני שבזמן שנטע את העץ הבור היה קיים. אבל כאן בזמן שחפר את הבור לא היה קיים בור ברשות חברו. ורבא אמר אינו סומך את הבור למיצר, ואפילו לפי רבי יוסי שאמר זה חופר בתוך שלו וזה נוטע בתוך שלו. מפני שבזמן שהוא נטע את האילן לא היו קיימים השרשים שמזיקים לבור, אלא שסופם שכאשר השרשים יגדלו ויתפשטו עשרים וחמשה אמה יזיקו לכותלי הבור. אבל כאן חברו יאמר לו, בכל הכאה שאתה מכה במעדר בקרקע אתה מרפה את הקרקע, שרועדת ונדה מחמת המכה. והבור שאחפור בקרקע שלי עלול להתמוטט.

לא קשה לרבא מהמשנה לא יחפור אדם בור סמוך לבורו של חבירו מכותל בורו שנינו יחפור אדם בור סמוך לבורו של חבירו.

ומכאן שאם אין לחברו בור הוא סומך את בורו לשדה חברו? לפי הלשון שאמרה שבשדה שאינה עשויה לבורות לדברי הכל סומך, משנתנו היא בשדה שאינה עשויה לבורות. אבל ללשון שאמרה שאביי ורבא חולקים בשדה שאינה עשויה לבורות, לאביי הדבר מובן³²⁰, אבל על רבא קשה מהמשנה? עונה הגמרא, שרבא יאמר הרי אביי או רב יהודה אמר, מכותל בורו שנינו, ולמדנו מכאן שאף הראשון היה צריך להרחיק כדי כותל שהוא שלשה טפחים כדברי רבא.

אביי יאמר שמדובר במשנה שבאו לחפור ויש אומרים, שהגמרא שאלה על אביי ממה בב"א ולא קשה מדבריו מכותל בורו שנינו ששנינו במשנה לא יחפור אדם בור סמוך לבורו של חבירו. ואמר אביי או רב יהודה, מכותל בורו שנינו. ללשון שאמרה שבשדה העשויה לבורות לדברי הכל אינו סומך, המשנה היא בשדה העשויה לבורות. אבל ללשון שאמרה שאביי ורבא נחלקו בשדה העשויה לבורות. קשה על אביי שאמר בעצמו על המשנה מכותל בורו שנינו. ולא הוזכר שם כותל אלא ללמד ששיעור כותל הוא כדי הרחקת המיצר, ומכאן שגם הראשון היה צריך להרחיק? אומרת הגמרא, שאביי יאמר שהמשנה מדברת כששניהם באו לחפור בבת אחת.

סלע הבא בידיים זה זה מרחיק ג"ט ומביאה הגמרא ראייה מה ששנינו בתוספתא, סלע הבא בידיים, קרקע רך שנכתש מאיליו, זה חופר

320 הגמרא מבינה כעת שמכותל בורו הוא מחלל בורו. תוס'.

בורו מכאן וזה חופר בורו מכאן, זה מרחיק שלשה טפחים וסד בסיד, וזה מרחיק שלשה טפחים וסד בסיד³²¹. ומכאן שגם הראשון צריך להרחיק. דוחה הגמרא, שסלע שבא בידיים שונה. והגמרא ששאלה מכאן, חשבה שהוא הדין אפילו שלא בא בידיים, והתנא אומר בא בידיים להשמיע חידוש, שאפילו שבא בידיים אין צריך להרחיק יותר משלשה טפחים.

321 יש ספרים שגורסים בא בידיים הא לא בא בידיים לא, וקשה לרבא ותירצו ה"ה אפ' לא בא בידיים ובא בידיים איצטריך. ואין נראה לר"ת לחלק לענין היתר לסמוך בין בא בידיים ללא בא בידיים. ולר"י נראה לחלק שאע"פ שבלא בא בידיים מותר לסמוך בבא בידיים אסור מפני שהקרקע של חברו נופלת. תוס'. תוס'.

